

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF EFFECTIVENESS OF
OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN THE UPPER NORTHEAST

สไบภรณ์ พงศ์ศาสตร์

Sabaiporn Phongsart

ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์

Sikan Pienthunyakorn

สวส์ดี โพธิ์วัฒน์

Sawat Phothivat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

E-mail: ms.pongsart@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา 2) ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน วิจัย 3 ระยะ คือ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน จากการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาส 2 ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3 หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ประชากร คือ โรงเรียนขยายโอกาส ฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 794 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนขยาย โอกาส ฯ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 433 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม 866 คน กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนที่เป็นหน่วย สุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์อัตราส่วน 20 ต่อ 1 ผลการวิจัย 1) ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยเชิง สาเหตุที่เลือกมาศึกษา คือ 1.1) ตัวแปรแฝงภายนอก คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู 1.2) ตัวแปรแฝงภายใน คือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิง

* Received 25 January 2023; Revised 18 February 2023; Accepted 20 February 2023

สาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ไค-สแควร์ 70.96 ที่ องศาอิสระ (df) 66 ความน่าจะเป็น 0.316 ไค-สแควร์สัมพันธ์ 0.27 มีค่าน้อยกว่า 2.00 GFI 0.99 AGFI 0.98 RMSEA 0.01 CN 1166.725 CFI 1.00 RMR 0.01 และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ .993 และ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ สมรรถนะครู ภาวะผู้นำ ของผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ประสิทธิผลโรงเรียน, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, สมรรถนะครู

Abstract

The purpose were to 1) study effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast and causal factors chosen to study 2) examine the consistency of the causal relationship model of Effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast developed to empirical data 3) to establish the guidelines for developing factors effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. The three-phase research were, Phase 1 was constructing the causal relationship model from causal factors studied. Phase 2 involved the validation of a causal relationship model with empirical data. Phase 3 to establish guidelines for developing factors effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. Research population were the opportunity expansion schools in the upper Northeast 794 schools. The subjects were drawn from 433 opportunity expansion schools in the upper Northeast total 866 respondents. The were selected from each school using a multi-stage random sampling, analyze the ratio of 20 to 1) The findings were 1.1) The effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast was high mean scores ranking. 1.2) Causal factors chosen studied was high mean scores ranking, descending order as follows teacher competencies, leadership of administrators, parental and community cohesion. 2) The effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast was consistent with the empirical data : Chi-square of 70.96, degrees of freedom (df) of 66, the relative chi square value χ^2/df of 0.27. Consequently, p-value of 0.316, RMSEA of 0.01, AGFI of 0.98, CN of 1166.725, CFI of 1.00, RMR of 0.01. and χ^2 of .993 and 3) This research proposed the guidelines for developing factors

effectiveness of opportunity expansion schools in the upper Northeast. The four factors that had the direct influence on the of opportunity expansion schools in the upper Northeast shorted in descending order as follows: teacher competencies, leadership of administrators, parental and community cohesion.

Keywords: Causal factors, Effectiveness of Schools, Opportunity Expansion Schools, Teachers competence

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 22 ว่าด้วย การจัดการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และ เต็มศักยภาพ รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการที่เยาวชนต้องได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพ จึงได้จัดตั้ง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น โดยโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกภายใต้โครงการ นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ เป็นครั้งแรก จำนวน 119 โรงเรียน โดย กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายให้ขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี ในท้องที่มีความพร้อมโดย เป็นการศึกษาไม่บังคับและไม่เก็บค่าเล่าเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการจัด การศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 4 - 6 ปี เพื่อให้เด็กวัยดังกล่าวได้รับการพัฒนา ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเต็มศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมใน การเข้าเรียนระดับประถมศึกษา 2) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาสำหรับเด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคได้เรียนจนจบหลักสูตรทุกคน มีความรู้ ทักษะ เจตคติและลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัด การศึกษาให้กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง ตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะอาชีพ เพื่อยพื่อต่อการประกอบอาชีพและ ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทุกภาคมีปัญหาคอขวดคล้ายคลึงกัน คือ 1) การจัดครู เข้าสอนส่วนใหญ่ไม่ตรงกับวิชาเอกที่ศึกษามา จำเป็นต้องจัดให้ครูไปสอนในรายวิชาที่ขาดแคลน ครู ทำให้ครูขาดความเชื่อมั่น ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ครูขาดความเข้าใจในหลักสูตร เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลในระดับมัธยมศึกษา อีกทั้ง ครูบางคนติดอยู่กับวิธีการสอนในระดับประถมศึกษามานาน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการ

เรียนการสอน 2) ครูมีภาระการสอนมาก เนื่องจากต้องรับผิดชอบนักเรียนทั้ง ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทำให้มีการเตรียมการสอนไม่เต็มที่ 3) ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนบางอย่าง เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการทางภาษา เป็นต้น (พัชรินทร์ โคตรสมบัติ, 2558) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษามีปัญหา ดังนี้ 1) ด้านงานวิชาการ 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานบุคลากร 4) งานธุรการ - การเงิน 5) ด้านงานสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครอง ไม่ค่อยเล็งเห็น ความสำคัญของการจัดกิจกรรม และ 6) งานด้านอาคารสถานที่ (พุทธิภาคย์ รักซ้อน, 2558) การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ต้องใช้ โรงเรียนเป็นฐานของการบริหารจัดการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งหน่วยงานที่มี อิทธิพลต่อนักเรียนคือโรงเรียน ให้โรงเรียนคิดและวางแผนเอง บริหารแก้ไข ตัดสินใจ และรับผิดชอบเอง ในขณะเดียวกันก็ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการ และมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรเน้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีความสำคัญที่สุดในการบริหารและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งที่ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับโรงเรียนที่จะบริหาร จัดการภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากร ทั้งคน เงิน วัสดุ และการบริหารจัดการ ที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งโดยทั่วไปได้รับงบประมาณขุดหนุนทั่วไปรายหัวเพื่อใช้ในการดำเนินการจัด การศึกษาเท่ากับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป จึงเป็นเงื่อนไขว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรดำเนินการอย่างไร โดยวิธีการใด จึงจะบรรลุตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และสนองตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตามโดยเฉพาะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีตัวบ่งชี้หลายตัวที่น่าสนใจ เช่น ประสิทธิภาพโรงเรียน คือ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความสามารถในการประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในโรงเรียน เพื่อรวมให้เป็นพลังอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติการกิจของโรงเรียนนั้น (Bennis, W. & Nanus, B., 1985) โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การจัดสรรทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด ความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ (Hoy, W. K., 2005)

จากสภาพการณ์การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนทั้งด้านการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ กล่าวคือ เกือบทั้งหมดเป็นจังหวัดที่อยู่ตามแนวชายแดนประเทศ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง ประเภทจ้างเหมารายวันโดยอาศัยค่าแรงรายได้ขั้นต่ำ บ้างประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ดินไม่กินหนึ่งไร่ ซึ่งไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอในการนำบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงซึ่งห่างไกลจากชุมชนที่อยู่อาศัย ในขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนบางส่วนมีรายได้มากจากการทำงานต่างประเทศแต่ไม่มีเวลาเพียงพอในการส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนอกเขตชุมชนของตน ส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสเกิดความต้องการ โอกาสในการได้รับการศึกษาที่ทัดเทียมกับโรงเรียนที่มีชื่อเสียง จำเป็นต้องมีการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติ มี ทักษะชีวิต เกิดทักษะอาชีพ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาให้ทันต่อการปฏิรูปการศึกษาและการ เปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนบริบทของท้องถิ่นจะมีปัจจัยหลายปัจจัย ส่งผลซึ่งกันและกัน จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัย เชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลสำเร็จหรือเกิดประสิทธิผลจากโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และ พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 794 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 8 จังหวัด จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และ

จังหวัดสกลนคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 433 โรงเรียน โดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ 20 ต่อ 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนมี 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมมีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 866 คน กลุ่มตัวอย่างใช้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) Unit of analysis เป็นองค์กร ดังนั้นหน่วยวิเคราะห์ใช้จำนวน 866/433 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คือ แบบสัมภาษณ์ความเหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบบสอบถาม คือ แบบสอบถาม เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อสอบถามความสอดคล้องของข้อความถามกับสภาพความเป็นจริง หรือมีการปฏิบัติโดยเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 สร้างโมเดลสมมติฐาน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และขั้นที่ 2 การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์ความเหมาะสมของปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น เก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ โดยมีการจำหน่ายของติดแสตมป์ถึงผู้วิจัยในการส่งแบบสอบถามกลับ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรม สำเร็จรูป LISREL ระยะที่ 3 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสนทนากลุ่มย่อย โดยอาศัย Moderator ในการจัดการสนทนากลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์โดยการสร้างตารางค่าความถี่ของข้อมูล สรุปและตีความหมาย

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นผลลัพธ์ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร สังเกตได้ ได้แก่ ความสามารถของครูในการพัฒนานักเรียน ผลสัมฤทธิ์

ทางวิชาการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และความพึงพอใจในการทำงานของครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัว ตัวแปรแฝงภายนอก ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจในการเป็นผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การมีความรู้และทักษะในการบริหารงาน คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร และตัวแปรแฝงภายนอกสมรรถนะครู ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียน และตัวแปรแฝง ภายในที่เป็นตัวแปรคั่นกลางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การที่ชุมชนส่งเสริม ภูมิความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานวันสำคัญหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ตัวแปรแฝงภายในที่เป็นผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากทุกตัวเช่นกัน ดังตาราง

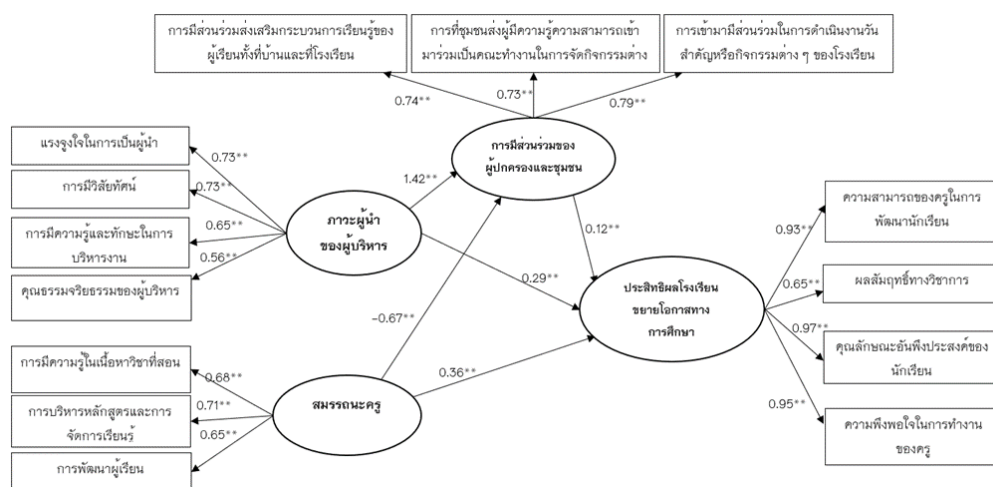
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของตัวแปรแฝงทุกตัว

	ตัวแปรแฝง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	4.12	0.70	มาก
2.	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.04	0.69	มาก
3.	สมรรถนะครู	4.03	0.70	มาก
4.	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.86	0.64	มาก

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องคลอสมกลืนระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานการวิจัยหลังจากปรับแก้พบว่า โมเดลมีความ สอดคล้องคลอสมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi square) เท่ากับ 70.96 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 66 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.316 ค่าไค สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 0.27 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.98 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.01 ค่า CN เท่ากับ 1166.725 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 และค่า RMR เท่ากับ 0.01 เมื่อพิจารณาเส้นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพล ทางตรง 0.29 ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผ่านทางตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เท่ากับ 0.17 ตัวแปรแฝงภายนอกสมรรถนะครู มีอิทธิพลทางตรง 0.36 ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผ่าน ทางตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เท่ากับ -0.08 ตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองและชุมชน มีอิทธิพลทางตรง 0.12 ต่อตัวแปรประสิทธิผล

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดย ผู้วิจัยได้พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.46 รองลงมา คือ สมรรถนะครู มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด มีค่า เท่ากับ 0.28 ส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าอิทธิพลรวมน้อยสุด เท่ากับ 0.12 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยผู้เชี่ยวชาญจากการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีดังนี้

3.1 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะสร้างแรงจูงใจแก่ครูและ บุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผล โดยผู้บริหารมีการสนับสนุนครู 2) การที่ผู้บริหารให้ครูเกิดความสุขจากการทำงาน ให้โอกาสครูได้เข้ารับการฝึกอบรม 3) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเข้าใจในครูและนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจัดการศึกษาตั้งแต่ ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษา ซึ่งจะทำให้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม รุ่นพี่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามวัยของตนเอง 4) ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะใน

การบริหาร 5) ผู้บริหารใช้คุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร และ 6) มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูเป็นอย่างมาก” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

3.2 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “เนื่องจากครูคือ ตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนซึ่งก่อให้เกิด ประสิทธิผลโรงเรียน จึงควรให้ความสำคัญกับครูและพัฒนาที่ครูเป็นหลัก การพัฒนาครูประกอบด้วย 1) Knowledge คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาที่ตรงหรือไม่ตรงกับวิชาเอกของครู ครูต้องมีความรู้และความสามารถที่หลากหลาย ทั้งนี้ เนื่องจากในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาครูมักจะได้รับหน้าที่ในการสอนไม่ตรงกับวิชาเอกเนื่องจากการขาดแคลนครู ครูไม่ครบวิชาเอกในโรงเรียน ครูควรรู้เทคนิคทางวิชาการเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากนั้นครูควรมีการดำเนินงานทางวิชาการ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน 2) Skill ทักษะ คือ ครูปฏิบัติหน้าที่จนเกิดความเชี่ยวชาญ ครูมีการจัดการเรียน การสอนผ่านเทคโนโลยีฐานสมรรถนะ (Competency Based) มีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน ครูมี ภาวะผู้นำ สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ ครูจัดการเรียนการสอนทั้งทักษะชีวิตและ ทักษะอาชีพ 3) Attitude มีจิตวิญญาณครูเกิดความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็ม เวลา เต็มความสามารถที่มีเข้าใจในเนื้อหา ตลอดจนเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

3.3 แนวทางในการพัฒนาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กล่าวว่า “แนวทางในการพัฒนาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้ปกครองและชุมชนผลักดันโรงเรียนให้เกิด ประสิทธิผลโดยมีการระดมทุนทรัพย์ เช่น การจัดกิจกรรมการกุศลเพื่อโรงเรียน ผ้าป่าเพื่อการศึกษา เพื่อให้ ได้มาซึ่งวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ที่โรงเรียนขาดแคลน 2) ชุมชนมีการส่งปราชญ์ชาวบ้านเพื่อมา ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน หรือบางชุมชนมีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่โดยการสมรสกับคนใน ชุมชน โรงเรียนได้มีการเชิญวิทยากรต่างชาติเพื่อมาสอนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่ผู้ปกครองและ ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้นั้นเกิดจากผู้บริหารและครูขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองและชุมชน โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, 2565)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และปัจจัยเชิงสาเหตุที่นำมาศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การที่โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณภาพคือ ครูที่มีความสามารถในการพัฒนานักเรียนซึ่งเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ซึ่งคือการที่นักเรียนนำความรู้ ที่ได้จากการเกิดการเรียนรู้จากถ่ายทอดจากครูแบบบูรณาการสั่งสมประสบการณ์กับทักษะ ได้แก่ ทักษะด้าน การเรียนรู้ นวัตกรรมสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามมาตรฐานตัวชี้วัดรายปี มีผลทดสอบตามมาตรฐานหลักสูตร แกนกลางผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 3.00 มีผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษา และมีผลการทดสอบระดับชาติไม่ต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ โดยผลลัพธ์ดังกล่าว เกิดขึ้นจากครูมีความตั้งใจและสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้าน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนนักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และประพฤติ ตนได้อย่างเหมาะสม โดยการพัฒนาให้นักเรียนครูต้องนำความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยในการพัฒนา ตลอดจนอาศัยปัจจัยนำเข้าและปัจจัยด้านกระบวนการ โดยโรงเรียนอาศัยผลลัพธ์ของการ ผลิตรือนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งแสดง ออกมาในลักษณะของการที่นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวก มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณภาพ มีความรู้ มีทักษะ การสื่อสาร มีทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ การผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพนั้น เกิดจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งได้มาจากแรงจูงใจ ตลอดจนขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งงานวิจัยของ อีระนัน พิรุณสุนทร พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของครู ทั้งหมดอยู่ใน ระดับมาก (อีระนัน พิรุณสุนทร, 2561) และ ภาณุพงษ์ คำภูษา พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ภาณุพงษ์ คำภูษา, 2562)

1.2 ผลการศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

1.2.1 ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจในการ

เป็นผู้นำของผู้บริหารที่มีการสร้างความ ต้องการเป็นผู้นำ เกิดแรงขับในตนเอง และแสดงออกโดยการตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของโรงเรียน โดยมีการนำภาวะผู้นำมาใช้ในการนำบุคลากรในโรงเรียน มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทางวางแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นผลสำเร็จ สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร

นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารงาน เข้าใจในบริบทแวดล้อมของโรงเรียน มีดุลยพินิจ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีทักษะการสื่อสาร การ คิด วิเคราะห์ มีปฏิภาณไหวพริบ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความ พึงพอใจในการบริหารจัดการ ซึ่งชำนาญ คำปัญญาสินไทย์ กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหาร ประสบผลสำเร็จเกิดจากการมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังบุคลากรสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤตได้ เป็นผู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเฉลียวฉลาด มีสมรรถภาพ ความตั้งใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ และแสดงความมั่นใจ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ชำนาญ คำปัญญาสินไทย์, 2559)

1.2.2 ตัวแปรสมรรถนะของครู ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งมั่น พัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนในทุก ๆ ด้าน โดยการที่ครูมีความรอบรู้แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่สอน มีการจัดทำแผนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ครูรอบรู้สถานการณ์บ้านเมืองและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการจัดการศึกษา มีกลยุทธ์ กลวิธี ในการจัดการทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เกิด ขึ้นกับนักเรียนสามารถสอนซ่อมเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง บูรณาการการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พัฒนาผลิตสื่อวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน จัด สภาพแวดล้อม จัดมุมประสบการณ์ มีการวิเคราะห์ความก้าวหน้านักเรียน วัดผล ประเมินผลและสามารถ สะท้อนผลการทำงานของตัวครูเอง จากการศึกษาของ รัชพล จอมไทรคุปพบว่า การจัดกระบวนการ เรียนรู้ซึ่ง ประกอบด้วย การประเมินทักษะการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรและวิธีการสอน ตลอดจน การพัฒนางานอาชีพและแหล่งเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะตัว แปรสังเกตได้ทั้ง 5 ตัวแปร นั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างแท้จริง เมื่อเกิดการ เรียนรู้ที่แน่นเด็กเป็นศูนย์กลางแล้วนักเรียนสามารถนำไปประพจน์ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมอันจะทำให้ตนเอง สามารถปรับตัว และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ มีศักยภาพในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเกิดสมรรถนะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข (รัชพล จอมไทรคุป, 2563)

1.2.3 ตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นตัวแปร
 คั่นกลาง มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก โรงเรียนกับชุมชนจะพัฒนาได้ต้องการ
 จากการถ้อยทีถ้อยอาศัย แบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า หากโรงเรียนให้ความสำคัญกับชุมชนและชุมชน
 ให้ความสำคัญกับโรงเรียน จะเกิดการพัฒนาร่วมกัน โดยโรงเรียนสร้างความเป็นอันหนึ่งอัน
 เดียวกับชุมชน สร้างความรักใคร่หวงแหนให้เกิดขึ้น ร่วมกัน โรงเรียนมีการทำการประชาสัมพันธ์
 กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไปยังผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องในการจัด
 การศึกษา มีการแต่งตั้งและประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อกำหนดความต้องการ ในการ
 พัฒนาโรงเรียนร่วมกัน มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยมีการเปิดโอกาส
 ให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยส่งวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในการ
 ถ่ายทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวันสำคัญ ตลอดจนขอความ
 อนุเคราะห์ในการสนับสนุน ทรัพยากร เพื่อจัดซื้อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ที่จำเป็น
 และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่ง งานวิจัยของ เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร พบว่า ตัวแปรแฝง
 ภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกต
 ได้ คือ ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน การมี ส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ ความไว้วางใจซึ่ง
 กันและกัน การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การ บริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหาร
 ที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วน ร่วมคิดตัดสินใจ ร่วม
 วางแผน ร่วมทำงาน จึงก่อให้เกิดความรู้สึผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกันในการ บริหาร
 โรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562) และการศึกษาของ ประจักษ์ เข้ม
 ไคร พบว่า ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุดคือ ผู้บริหารจัดการ
 กิจกรรมให้ชุมชน เยี่ยมโรงเรียนตามโอกาส มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.49 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่
 โรงเรียนจัดกิจกรรมและมีการเปิด โอกาสให้ชุมชนเยี่ยมเยือน โรงเรียนจะเป็นแหล่งถ่ายทอด
 วัฒนธรรมและเตรียมสมาชิกของชุมชน เป็นแหล่ง รวบรวมมรดกและการพัฒนาทางสังคม นำไปสู่
 การวิทยากรสังคมต่อไป (ประจักษ์ เข้มไคร, 2559)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาใน
 ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตาม
 สมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัย ขอนำปัจจัยที่มีอิทธิพลจากสูงไปหาต่ำ มาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

2.1 สมรรถนะครู (K2) ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยาย
 โอกาสทางการศึกษา (E2) โดยผ่าน 2 เส้นทาง รวมทั้งสองเส้น (0.36 +(-0.80) เท่ากับ 0.28 ได้แก่
 เส้นทางที่ 1 ส่งผลทางตรงต่อทางตรงประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่า
 อิทธิพลเท่ากับ 0.36 เนื่องจากครูเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน
 ตลอดจนผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียน โดยการนำความรู้ทักษะในการสอน ตลอดจนเทคนิค
 และวิธีการที่เหมาะสมมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรและแผนการสอน
 เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และบริบทของโรงเรียน ซึ่ง พิสิษฐ์ คงผดุง พบว่า

ภาวะผู้นำของครู มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พิสิษฐ์ คงผดุง, 2556) สามารถอธิบายได้ว่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการของโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับครู ซึ่งครูจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันต่อการทำงานกับโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้สมรรถนะครู (K2) ส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) ในเส้นทางที่ 2 ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ไป ประสิทธิผลโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล (-0.67×0.12) เท่ากับ -0.08 เนื่องจาก นักเรียนใช้เวลาส่วนมาก อยู่ในโรงเรียนมากกว่าการอยู่กับผู้ปกครอง การเกิดการเรียนรู้มักจะมาจากที่โรงเรียนเป็นสำคัญ เมื่อครูมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการสอน ได้รับการอบรมพัฒนาในเนื้อหาวิชาที่สอน มีการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพ นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกันได้ จะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการ ด้านทักษะการเรียนรู้ นวัตกรรม สารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพโดยเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เท่านั้น การศึกษาของ กรรณิกา เพชรนุ้ย บางส่วนพบว่า องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพล หรือส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยมีอิทธิพลหรือส่งผลทางอ้อมผ่าน องค์ประกอบด้านพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน (กรรณิกา เพชรนุ้ย, 2561)

2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (K1) ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อ ประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา (E2) โดยผ่าน 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 ส่งผลทางตรงต่อทางตรงประสิทธิผล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.29 เส้นทางที่ 2 ผ่าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ไป ประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E2) มีค่าอิทธิพล (0.42×0.12) เท่ากับ 0.17 รวมทั้งสองเส้น $(0.29 + 0.17)$ เท่ากับ 0.46 เนื่องจาก ผู้บริหารคือผู้กำหนดวิสัยทัศน์ซึ่งเป็น จุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจของโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ จึงต้องอาศัยแรงขับ ภายในตัวของผู้บริหาร ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน การมีความรู้และทักษะในการบริหาร ตลอดจนการทำงาน ด้วยการยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมจะนำพาซึ่งการไปสู่จุดหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ซึ่ง เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูรพบว่า ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลโดยตรง (0.16) และมี อิทธิพลโดยอ้อม (0.43) ต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนเช่นกัน (เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร, 2562)

2.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (E1) ส่งผลทางตรงประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (E1) มีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.12 เนื่องจากการให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและชุมชน โดยการสร้างความรู้สึถึงความเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข่าวสารของโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ขอความคิดเห็นจากชุมชนในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ขอความอนุเคราะห์วิทยากรท้องถิ่นหรือ

ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ชุมชนเล็งเห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน การร่วมด้วยช่วยปฏิบัติจะเกิดขึ้น และส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่ง ภาณุพงษ์ คำภูษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา คือ ปัจจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีค่าอิทธิพลมากที่สุด เท่ากับ 0.39 ซึ่งอธิบายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษา โดยมีหลักการสำคัญที่มีส่วน ในการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วน ร่วมในการแสดงความคิดเห็นทำให้คนทำงานมีความภาคภูมิใจโดยธรรมชาติและการทำงานของคนย่อมสำเร็จได้ยาก จึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การให้ ความร่วมมือและพัฒนางานต่อไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภาณุพงษ์ คำภูษา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า 1) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สมรรถนะครูมีค่าอิทธิพลสูงสุดต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาครู โดยหยิบยกประกาศนโยบาย และจุดเน้นของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในจุดเน้นข้อ 5 ในตอนหนึ่งที่ว่าด้วย การจัดอบรมครูโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน มาใช้ในการกำหนดนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และลงสู่นโยบายระดับสถานศึกษา โดยโรงเรียนควรมีการให้ขวัญและกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน สนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี ตลอดจนอาคาร สถานที่ ห้องเรียนพิเศษที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน มีการส่งเสริมและให้โอกาสครูในการเข้ารับการอบรมในเนื้อหาวิชาที่สอน ตลอดจนให้โอกาสครูในการแสดงความคิดเห็นที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนในมุมมองของผู้สอนและผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับนักเรียน เพื่อที่ได้ครูจะได้นำเทคนิคและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนมาปรับใช้กับ นักเรียนที่มีความแตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำ โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตนเองในการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ มุ่งสู่เป้าหมาย มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทาง กระบวนการทำงาน มีความรู้และทักษะในการบริหารงาน มีคุณลักษณะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ มีการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และมีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารกับครู บุคลากร เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ตลอดจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนผ่านการสื่อสารและผลของงานที่เกิดขึ้น และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน หากผู้บริหารโรงเรียน และครูสามารถใช้ทักษะในการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมองภาพโรงเรียนและชุมชนเป็นอนึ่งอันเดียวกันได้ จะทำให้เกิดการเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความรัก ความหวงแหน และพร้อมให้ความร่วมมือ สนับสนุนในทุกกิจกรรมของโรงเรียนที่ได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังชุมชนด้านทรัพยากรในจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาประเด็น เดียวกันนี้ในประชากรกลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ และ 2) ควรนำ ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เพชรน้อย. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชำนาญ คำปัญญาโสโนทัย. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน : พหุกรณีศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระนันท์ พิรุณสุนทร. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประจักษ์ เข้มไคร. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความไว้วางใจต่อผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎี

- นิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต. สาขาการบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. (26 ธันวาคม 2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (สไบภรณ์ พงศ์ศาสตร์, ผู้สัมภาษณ์)
- พัชรินทร์ โคตรสมบัติ. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิสิษฐ์ คงผดุง. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พุทธิภักย์ รักซ้อน. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการของครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา .มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภานุพงษ์ คำภูษา. (2562). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชพล จอมไตรคุป. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณทิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Bennis, W. & Nanus, B. (1985). Leaders: The Strategies for Talking Charge. New York: Harper & Row.
- Hoy, W. K. (2005). Educational Administration : Theory, Research and Practice. (7th ed). New York: McGraw-Hill.